

גליון תשכח

לילה אחד עצבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

ערש"ק פרשת שמיני ה'תש"פ

מעלת יום השמיני למילואים

חייב אדם לטהר עצמו ברגל

התעכבות הפועלת ישועות בנפש

מעט קדושה מלמטה

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שמיני, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשכח), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

The Print House: נדפס באדיבות:
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש

להבדיל - בין הטמאה לך לטהורה לך

יבאר בדברי רש"י הס"ד דההבדלה הוא בין חמור לפרה ובין צבי לערוד ע"פ הכלל דדיבר הכתוב בהווה, ולכן מביא הפסוק מיני בעלי חיים המצויים הדומים זל"ז, ויסביר גם את המסקנא דהחילוק הוא בין נשחט חציו של קנה לרובו ובין סימני טרפה כשרה לפסולה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ו עמ' 65 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים

"ותצא אש" - שכר או עונש? / רבי אליעזר ורבי ישמעאל לשיטתייהו

ט. יינה של תורה

"אחד רוכב על שבע": מעלת יום השמיני למילואים

מעלת השמיני על שבעה / העולם וחיותו שייכים למספר שבע / שמיני רומז על אור שלמעלה מהעולם / השמיני נמשך באופן דמתנה לאחר השלימות דעבודת האדם

(ע"פ לקוטי ח"ג עמ' 973 ואילך)

יג. פנינים דרוש ואגדה

חיבור שאינו משפיע / "מחובר" - שלא נטמא

טז. חידושי סוגיות

חייב אדם לטהר עצמו ברגל

יפלפל בדברי המפרשים אי הוא מטעם חובת הקרבנות שמביא ברגל או לאו, ויבאר הנפקות לדינא / יוכיח מפרש"י ביבמות דס"ל דלא הוי מטעם חובת הקרבנות, ויחדש דלדידי' הוא משום קדושת היום שצ"ל אכילה וכו' בטהרה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 58 ואילך)

יט. דרכי החסידות

התעכבות הפועלת ישועות בנפש

כב. הוספה /// דרכי החיים

מעט קדושה מלמטה / והתקדשתם והייתם קדשים (שמיני יא, כד)

אדם המשתדל אפילו מעט מלמטה זוכה לריבוי ברכה וקדושה מלמעלה; על האדם רק להושיט אצבע קטנה ולפתוח חודה של מחט ומלמעלה יפתחו לו כפתחו של אולם

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

להבדיל - בין הטמאה לך לטהורה לך

יבאר בדברי רש"י הס"ד דההבדלה הוא בין חמור לפרה ובין צבי לערוד ע"פ הכלל דדיבר הכתוב בהווה, ולכן מביא הפסוק מיני בעלי חיים המצויים הדומים זל"ז, ויסביר גם את המסקנא דהחילוק הוא בין נשחט חציו של קנה לרובו ובין סימני טרפה כשרה לפסולה

א. בסוף פרשתנו: "להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל". ובפירוש רש"י (ומקור דבריו בתורת כהנים על אתר):

"בין הטמא ובין הטהור - צריך לומר בין חמור לפרה, והלא כבר מפורשים הם! אלא, בין טמאה לך לטהורה לך, בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו;

ובין החיה הנאכלת - צריך לומר בין צבי לערוד, והלא כבר מפורשים הם! אלא בין שנוצרו בה סימני טריפה כשרה לנוצרו בה סימני טריפה פסולה".

וע"פ הידוע גודל הדיוק וכו' בדברי רש"י ובלשונו, צריך ביאור בעניננו - בהקס"ד דרש"י:

הרי ישנם סוגים ומינים רבים בבעלי החיים הטמאים והטהורים - ומהיכן למד רש"י כי "בין הטמא ובין הטהור" פירושו (לפי הקא-סלקא-דעתך) דוקא "בין חמור לפרה", ואילו "בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל" פירושו דוקא "בין צבי לערוד"?!

[שאלה זו כפולה היא: 1) מנין למד רש"י להזכיר דוקא ארבעה בעלי חיים אלו - חמור, פרה, צבי וערוד? 2) גם אם בחר רש"י דוקא באלו - מנין למד ש"חמור" ו"פרה" שייכים הם לחציו הראשון של הפסוק ("טמא" ו"טהור"), ואילו "צבי" ו"ערוד" שייכים לחציו השני של הפסוק ("החיה הנאכלת" ו"אשר לא תאכל")?]

ב. והביאור בזה:

ידוע הכלל (פרש"י משפטים כא, כח. ועוד), כי "דיבר הכתוב בהווה" – הכתוב מדבר אודות דבר המצוי ושכיח יותר. ולכן, כאשר הכתוב אומר "בין הטמא ובין הטהור", באופן סתמי ומבלי לפרט למי הכוונה, מסתבר שהכוונה היא לבעלי חיים המצויים והשכיחים ביותר; אלא שיחד עם זה על כרחך שיש דמיון מסויים בין שני בעלי חיים אלו, שלכן יש צורך מיוחד "להבדיל" ביניהם.

והנה, בחציו הראשון של הפסוק נאמר סתם "בין הטמא ובין הטהור", בלי להזכיר את התיבה "חיה" שכתובה רק בחלק השני של הפסוק. מזה מובן, שהחלק השני של הפסוק מדבר על חיות השדה, ואילו החלק הראשון על בעלי חיים מצויים יותר ("בהווה"), והיינו הבהמות (הנמצאות יותר ברשות האדם, שלא כחיות שמקומן בשדות וביערות).

ולכן, בחלק הראשון של הפסוק אומר רש"י "בין חמור לפרה", כי שני אלו הן בהמות מצויות ביותר, שלכן רגיל הכתוב להזכיר "שור וחמור" נוכמפורש במשנה בבא-קמא סוף פ"ה: "כל בהמה .. חיה ועוף כיוצא בזה, אם כן למה נאמר שור או חמור – אלא שדיבר הכתוב בהווה". וראה לקוטי שיחות ח"ו ע' 831 ובהערות שם, שכן הוא גם אליבא דפרש"י עה"ת];

וכמו כן יש ביניהם דמיון מסויים, שלכן מוצאים אנו שנותן אדם פרה ומקבל תמורתה חמור, כלשון המשנה (בבא-מציעא ק, א): "המחליף פרה בחמור" – ולכן צריך "להבדיל בין הטמא ובין הטהור", להבדיל בין החמור שהוא "טמא" לבין הפרה שהיא "טהור". אך החלק השני של הפסוק מבדיל "בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל", היינו, שמדבר על חיות השדה. ומבין אלו צבי הוא החיה המצויה ביותר, שלכן התורה משתמשת בו כדוגמא (פ' ראה יב, טו. יב, כב. טו, כב): "כצבי וכאיל";

והחיה הדומה לו היא ערוד, הנזכר בכתובים (איוב לט, ה) ובמשנה (כלאים סוף פ"ח), והוא "פרא לימוד מדבר" (לשון הרמב"ם – פירוש המשניות שם. וראה גם תרגום לירמי' ב, כד. ערוך מערכת ערוד. ועוד), היינו, שגם הערוד קל ברגליו, בדוגמת הצבי. וכיון ותכונתו של הערוד דומה היא לצבי, מובן שגם מבנה גופם ומראם החיצוני דומה הוא (וכמבואר בס' חובת הלבבות – שער הבטחון פ"ג, קרוב לסופו – שמבנה הגוף של כל בעל חי מתאים הוא לצרכי גופו ותכונותיו), ולכן יש צורך מיוחד "להבדיל" בין ה"צבי" שהוא "חיה הנאכלת" לבין ה"ערוד" שנחשב "חיה אשר לא תאכל".

ג. אמנם עדיין צ"ב במסקנת רש"י – ש"בין הטמא ובין הטהור" פירושו "בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו", ואילו "בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל" פירושו "בין שנולדו בה סימני טריפה כשרה לנולדו בה סימני טריפה פסולה";

ולכאורה, כיצד למד רש"י מתוך פשט הכתוב, שחציו הראשון של הפסוק מכוון דוקא

לענין זה ואילו חציו השני דוקא לענין האחר – ולא להיפך ?!

ויש לפרש:

בחלקו הראשון של הפסוק מדובר על ענין של טומאה וטהרה – "בין הטמא ובין הטהור", ואילו בחלקו השני מדובר על איסור (והיתר) אכילה בלבד – "בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל" (מבלי להזכיר לשון טומאה וטהרה).

ומטעם זה:

את חציו הראשון של הפסוק מפרש רש"י: "בין נשחט חציו של קנה" – שאז השחיטה לא נגמרה והבהמה נבילה היא, ומטמאה במגע ובמשא (ככתוב בפרשתנו – יא, לט-מ), "לנשחט רובר" – שאז השחיטה כשרה והבהמה איננה נבילה, היא טהורה במגע ובמשא.

ואילו בחציו השני של הפסוק הוא מפרש, שבשני המקרים השחיטה היתה כשרה ולכן הבהמה טהורה ואינה מטמאה, וכל החילוק הוא לענין אכילה בלבד:

"בין שנולדו בה סימני טריפה כשרה" – שאז היא מותרת באכילה, "החיה הנאכלת", "לנולדו בה סימני טריפה פסולה" – שאז היא אסורה באכילה, "אשר לא תאכל" [אם כי היא איננה מטמאה במגע ובמשא, שהרי לא נתנבלה מאליה אלא נשחטה שחיטה כשרה, ושחיטתה טיהרה אותה מכלל "נבילה" (כמבואר בחולין לב, סע"א. רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"ב ה"ו. טור יורה דעה ס"ו ס"ז) – ולכן אי אפשר לקרוא לה בשם "טמא", כבחלקו הראשון של הפסוק, אלא "אשר לא תאכל" בלבד].

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

רבי אליעזר ורבי ישמעאל לשיטתייהו

ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם

רבי אליעזר אומר, לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן; רבי ישמעאל אומר: שתויין יין נכנסו למקדש (י, א-ב. רש"י)

יש לבאר מה שרש"י מביא שמות בעלי המימרות שלא כדרכו ברוב פירושו:

פירוש הראשון ש"לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן" תמוה, שהרי קשה קצת לומר שרק בשביל זה יגיע עונש חמור כל כך!

ומרמז רש"י התירוץ באמרו שבעל הפירוש הוא רבי אליעזר: שהרי שבחים נעלים ונפלאים נאמרו על רבי אליעזר, המתארים את גודל כחו וחכמתו בתורה (ראה פדר"א פ"ב. שהש"ר א, ג. אבות פ"ב מ"ט. ועוד); ובכל זאת אמר רבי אליעזר (ברכות כז, ב. ועוד): "האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל", שמוה מובן במכלל שכן החומרא בזה שלא רק ש"אומר דבר שלא שמע מפי רבו" אלא שאומרו בפני רבו. ועפ"ז מובן למה נענשו בעונש חמור כ"כ.

ועד"ז הוא בפירוש השני, "שתויין יין נכנסו למקדש", שהרי לפי זה מדובר באזהרה שעדיין לא נצטוו עלי' (כי רק בסמוך נצטווה אהרן "יין ושכר אל תשת"); וא"כ קשה לומר שבני אהרן יענשו במיתה חמורה על דבר שלא נצטוו עליו!

ולכן מוסיף רש"י שרבי ישמעאל הוא שפירש כן, כי רבי ישמעאל הי' כהן, ועליו אמרו (חולין מט, א ובפרש"י) - "כהנא מסייע כהני", היינו ש"תמיד הוא עוזר ומקיל להם". ולשיטתו אזיל בנידון דידן, שעדיף לו "לסייע כהני", ול"הקיל" בחטא בני אהרן הכהנים, גם אם זה פירוש דחוק, מאשר לפרש את הכתובים באופן המגדיל את חטאם, ולכן מפרש שחטאם הי' בדבר שאף לא נצטוו עדיין עליו מהקב"ה.

(ניפ לקוטי שיהות חייב עמי 50 ואילך)

"ותצא אש" - שכר או עונש?

ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם, וימותו לפני ה'

ר"א אומר, לא מתו בני אהרן אלא ע"י שהורו הלכה בפני משה רבן; ר"א אומר, שתויין יין נכנסו למקדש (י, א-ב. רש"י)

כתבו המפרשים "רבים מתמיהים, מה לנו לפשפש אחר עבירה שלהם? והוא מפורש בפסוק - בשביל 'אש זרה'" (לשון הדברי דוד כאן, וראה ג"כ גר"א, צידה לדרך, ועוד)? ויש לתרץ:

שני פסוקים קודם לכן כתוב "ותצא אש", ושם הכוונה לשכר הכי גדול, השראת השכינה שניכרה על ידי שיצאה "האש מלפני ה'", דבר שהביא ל"וירא כל העם ויורונו ויפלו על פניהם". וא"כ, הוקשה לו לרש"י איך יתכן ששני פסוקים אחר כך, יתאר הכתוב במילים אלו ממש "ותצא אש" - עונש הכי חמור?

וזהו שהכריח את רש"י לפרש, שגם "ותצא אש" האמור במיתת בני אהרן הוא ענין של מעין השראת השכינה, גילוי של קדושה. וכשם שעל ידי עבודת אהרן בא הגילוי של "ותצא אש". על המזבח, כמו כן על ידי עבודת הקטורת של בני אהרן בא הגילוי ד"ותצא אש".

ולכן פירש רש"י "לא מתו בני אהרן" - על ידי העבודה - כי עבודתם היתה עבודה קדושה, שגרמה ל"ותצא אש" - גילוי שכינה. וזה שמתו הוא רק מפני ש"הורו הלכה בפני משה רבן" או ש"שתויין יין נכנסו למקדש", היינו שהי' חסרון (לפי ערכם ומדרגתם) באופן הנהגתם, שלכן "ותאכל אותם וימותו" נומה שנאמר "אש זרה אשר לא צוה אותם" על כרחנו לפרש שזה שנקרא "אש זרה" הוא רק מפני ש"לא צוה אותם", היינו שלא נצטוו על הקטרה זו אלא הורו כן לעצמם, או שנחשב "זרה" מפני שהיו שתויין יין.

(ניפ לקוטי שיהות חייב עמי 49 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

”אחד רוכב על שבע”: מעלת היום השמיני למילואים

מעלת השמיני על שבעה / העולם וחיותו שייכים למספר שבע / שמיני רומז על אור שלמעלה מהעולם / השמיני נמשך באופן דמתנה לאחר השלימות דעבודת האדם

איתא בכלי-יקר ריש פרשתנו: ויהי ביום השמיני. זה יום שמיני למילואים – נראה מזה שגם יום זה הוא מכלל ימי המילואים שקדמו לו, וזה אינו, שהרי הכתוב אומר: “כי שבעת ימים ימלא את ידכם” . . ואולי לפי שרצה לומר כי בעצם היום ההוא נראה ה' אליהם ולא בימים הקודמים, על כן הוצרך ליתן טעם מה יום מיומיום, לפי שהיה יום זה שמיני דבר זה גרם לו קדושה ביותר שאת.

כי כל מספר שבע חול, ומספר שמיני קודש. כדעת המדרש² האומר שכל קילוסו של משה היה ב"אז": ומ"אז" באתי לדבר בשמך, "אז" ישיר משה וכו'. – כי "אז" היינו "א' רוכב על ז'" והוא להשליט את ה' יתברך על כל שבעה כוכבי לכת, ועל כל הנמצאים שנתהוו בשבעה ימי בראשית. וע"כ נראה להם ה' ביום זה דווקא, מצד היותו שמיני, כי מספר זה מיוחד אליו יתברך . . וזה טעם שהמילה שבשמיני דוחה השבת שבשביעי, כי הרוחני דוחה הגשמי...

והנה, בהאי כללא דקא כייל "כל מספר שבע חול, ומספר שמיני קודש", אין כוונתו לחול ממש, שהרי שבת קודש היא בשביעי – אלא, שהשבת קדושה ביחס לשאר ימי בראשית, אבל לגבי המספר "שמונה" שהוא למעלה מכל הבריאה כולה והוא "מיוחד אליו יתברך", ביחס אליו גם השבת נקראת "חול".

(1) ויקרא ח, לג.

(2) ילקוט שמות רמז רמא.

וכדוגמא שמביא בהמשך דבריו, וז"ל: מה שיום שמיני זה . . . רמז למה שאמרו חז"ל³ "כינור של ימות המשיח יהיה שמונה נימין" . . . לפי של ימות המשיח ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כי ה' אחד רוכב על שבעה כוכבי לכת מנהיגי העולם הזה. ודעת לנכון נקל שגם הכינור שהיו משתמשים בו בשעה שבית המקדש היה קיים, היה קודש - אלא שלגבי הכינור דלעתיד, הוא נקרא "חול".

כל דבר יש דוגמתו גם בתורה עצמה, ובעניננו: איתא במדרש⁴ "תורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח" - והא וודאי שגם התורה שהאדם למד עתה אינה ח"ו "הבל", ורק שלגבי וביחס ל"תורתו של משיח" היא "הבל".

ב. אמנם לכאורה דברי הכלי-יקר אינם נהירים כלל: שהוא הקשה מהא שהיום "השמיני" אינו שמיני למילואים, כיון שהיו רק שבעת ימים ("כי שבעת ימים ימלא את ידכם") אלא "ראשון" לגילוי שכינה, וע"ז תירץ שרצה הכתוב לבאר הטעם שבו דווקא יש גילוי שכינה. אך אין זה מיישב את קושיית עצמו - דהרי בכל-זאת אין זה יום "שמיני", ומדוע זכה לכל המעלות ד"שמיני"?!

והביאור: "שמיני" רומז, כמבואר בכלי-יקר, על ימות המשיח. והנה, הגאולה העתידה לבוא בב"א וימות המשיח - ה"ה תלויה "במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות"⁵. כלומר, אף שימות המשיח הם בבחינת "שמיני" שהוא "קודש" ו"מיוחד אליו יתברך" ולמעלה מ"שבעה כוכבי הלכת" ו"שבעת ימי בראשית" - בכל זאת, קודם ביאת המשיח, צריכים אנחנו לעבוד את ה' - ודווקא העבודה של אנשי מטה השוכנים תחת "שבעת כוכבי הלכת" ושייכים ל"שבעת ימי בראשית" תביא את המשיח, השמיני, ש"מיוחד אליו יתברך".

כלומר: כאשר אנו ("שבע") פועלים ועושים את רצונו יתברך, ממשיכים אנחנו שפע ואור אלוקי בעולם - אבל בזכות זאת, לעת"ל יושפע ויומשך הרבה הרבה יותר ("שמיני") ממה שעשו בני"ע עכשיו".

ג. לבאר הדברים נביא דוגמא: מבואר בספרים⁷ שבקדושת יום השבת שני ענינים: (א) יום השבת הוא אחד משבעת ימי השבוע, אלא שביחס לששת הימים שלפניו

(3) ערכין יג, ב.

(4) קהלת רבה פי"א, ח.

(5) ל' התניא פל"ז.

(6) וראה גם ב"ספר הערכים - חב"ד" ערך "אז, ימות המשיח" (ח"ח עמ' עה ואילך) באריכות גדולה על השייכות דימות המשיח עם המספר שמונה.

(7) לקו"ת שיר-השירים כד, א-ב. ועוד.

לקראת שבת

יג

הוא "קודש". ולכן קדושת השבת קשורה בימות החול, ומגיעה ע"י עבודת היהודי בהם, וככתוב⁸: "לעשות את השבת" – שהשבת צריכה עשייה, והיא הכנת היהודי אליה בימים הקודמים לשבת.

(ב) השבת היא "מעין⁹ עולם הבא", ובמהותה היא חלק מ"יום שכולו שבת" – וזו מדריגה נעלית מאוד שאי-אפשר להגיע אליה ע"י השתדלות ויגיעת האדם קודם השבת – אלא היא מתנה מלמעלה בחסד ה' לעם קרובו. וכמאמר הגמרא¹⁰ "מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה", ומתנה תלויה לגמרי ברצונו הטוב של הנותן, ואינה בתורת שכר על פעולה.

אמנם, גם אותה דרגא בשבת, שהיא "מתנה" ו"מעין עולם הבא" – לא באה אלא ל"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"¹¹, דעדיין היא תלויה ועומדת במעשי האדם קודם השבת. ואין זה סתירה להא שהיא "מתנה" והיא תלויה לגמרי בדעת הנותן, כמאמרם ז"ל¹²: "אי לאו דעביד לי' נייחא דרוחא, לא יהיב לי' מתנתא". והיינו, שהמתנה בוודאי ניתנת בעקבות עבודת האדם, אלא שאעפ"כ המתנה היא הרבה יותר, ולגמרי שלא בערך לשוויות ה"נייחא דרוחא" של מקבל המתנה.

וביוצא-בזה הוא גם בעניננו: בוודאי ה"שמיני" אינו אלא המשך ל"שבע" שקדמו לו (דאל"כ אינו "שמיני"), והיום השמיני היה המשך לשבעת ימי המילואים – ורק שכאשר בא היום השמיני, מכוח הימים שלפניו – מתגלית דרגא נעלית שלא בערך לשבעת הימים. ובלשון הקבלה: ה"אתערותא דלתתא" (עבודת והתעוררות התחתון) שבשבעת הימים, היא הגורמת ל"אתערותא דלעילא" (התעוררות ההשפעה מלמעלה), אלא שה"אתערותא דלעילא" היא שלא-בערך יותר מה"אתערותא דלתתא" שקדמה לה.

ד. וזהו שהכתוב מכנה את היום בו הי' גילוי שכינת עוזו בשם שמיני, כי אף שהשמיני "מיוחד אליו יתברך" ונעלה באין ערוך מעבודת האדם, מ"מ הי' גילוי זה דווקא ע"י עבודת בני ישראל בשבעת הימים שקדמו לו, שהביאה וגרמה להתגלות ה"שמיני".

ויהי"ר שנזכה בקרוב, ל"כינור של ימות המשיח" שהוא בן "שמונה נימין", ו"תורתו של משיח", במהרה בימינו, אמן.

(8) שמות לא, טז.

(9) רק "מעין" ולא ממש, כמבואר בכלל-יקר דלמעלה, שמילה שהיא "שמיני" דוחה שבת שהיא ב"שביעי". ואמנם ראה ב"ספר הערכים – חב"ד" ערך "אז, שייכותו לשבת" (ח"ח עמ' סו ואילך) – כמה ביאורים בדרגת השבת, אם היא ב"שבע" או ב"שמיני", עיי"ש.

(10) שבת י, ב.

(11) ע"ז ג, א.

(12) גיטין נ, ב. ב"ב קנו, א.

פנינים

דרוש ואגדה

חיבור שאינו משפיע

וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשברו (יא, לט)

כתב הרמב"ם: "הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה. . . בד"א, בשעירה מצונן לצונן או מחם לחם או מחם לצונן אבל המערה משקין טהורין צונן לתוך משקין טמאין חמין הרי הניצוק חיבור" (הל' טומאת אוכלין רפ"ז). והנה, בסוף הל' תמורה כתב הרמב"ם שרוב דיני התורה ניתנו כדי לתקן הדיעות וליישר כל המעשים. וכן הוא בעניינו, דיני ניצוק, שיש בהם לימוד ע"ד הרמז בעבודת האדם לקונו:

"עליון" רומז על ה"עליון" האמיתי, הקב"ה שאין עליון ממנו, ו"תחתון" רומז על הנבראים, ובפרט עולם הזה הגשמי, שהוא "התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו". וענין "ניצוק" בין העליון לתחתון רומז על החיבור התמידי כביכול של העליון - הקב"ה, עם התחתון - העולם, שמחוברים באופן תמידי, שהרי הקב"ה "מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית".

ומלמדנו דין התורה ש"הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה", שחיבור זה של הבורא והנברא אינו משפיע על ענין הטומאה וטהרה. כי עבודת האדם צריכה להיות על ידי בחירתו החפשית, והאדם בעצמו צריך לבחור בחיים ובטוב. ולכן גם כאשר יש חיבור תמידי זה עדיין אפשר להיות "טומאה", היפך החיבור עם השי"ת, וכן לאידך, ה"טהרה" אינה נובעת מחיבור זה, אלא ע"י שמתחבר עם העליון גם בכח עצמו.

וזהו מה שממשיך "בד"א בשעירה מצונן לצונן. . . אבל. . . המערה משקין צונן לחמין חיבור". "צונן" רומז על האדם כפי שהוא מצד עצמו, והחמימות מורה על כך שהאדם עמל

בעבודת ה' עד שנהי' חם. וכמו שרואים שמי הים ומי הנהר הם צוננין מצד עצמם, ובכדי שייעשו חמין יש צורך בפעולה של חימום. ולכן, זה ש"ניצוק אינו חיבור" הוא רק בצונן, היינו כפי שהאדם הוא מצד טבעו, שאז חיותו הבאה מהשי"ת אינה משפעת על דביקותו בהקב"ה. אך בחמין, היינו שהאדם עמל, ולומד תורה ומקיים מצוות ומדבק עצמו בהשי"ת, אזי על ידי עבודתו נעשה חיבור ודביקות גלוי' בינו לבין הקב"ה.

(עיון בארוכה לקופי שיחות הל"ז עמ' 27 ואילך)

"מחובר" - שלא נטמא

וכי יפול מנבלתם על כל זרע גו' טהור הוא. וכי יותן מים על זרע גו' טמא הוא לכם טהור הוא - לימדך הכתוב שלא הוכשר. . . לקבל טומאה עד שיבואו עליו מים. וכי יותן מים על זרע - לאחר שנתלש, שאם תאמר, יש הכשר במחובר - אין לך זרע שלא הוכשר (יא, לו-לח. רש"י)

יש לבאר דין זה - שמאכל אינו מקבל טומאה עד שיבואו עליו מים, אך במחובר אינו מקבל טומאה לעולם - בעבודת האדם לקונו:

"מים" - "יורדים ממקום גבוה למקום נמוך" (תענית ז, א), ויש בהם טבע הלחלוחית שמחברת ומדבקת דברים נפרדים (ראה לקו"ת בהר מ, ס"ג). ולכן, אוכלין שבאו עליהם מים מורים על עבודת ה' שאינה "יבשה" אלא נעשית עם לחלוחית וחיות, שעבודה כזה פועלת גם על "נמוכים" ו"נפרדים" שיתעוררו ויתחברו לקדושה.

ולכן מאכל אינו מקבל טומאה עד שיבואו עליו מים, כי "רוח טומאה. . . אינה מתאוה לשרות אלא. . . במקום קדושה" (שו"ע אדה"ז או"ח מהדה"ת ס"ד ס"ב). ומפני זה דווקא מקום בו יש "לחלוחית" המרבה קדושה וחיבור להקב"ה - שם מתאוה הטומאה לשרות.

אך, הרוצה להגן על עצמו מפני הטומאה,

פנינים

למקור זה, וניכר בפעולותיו שחדורות הן ומחוברות ל"נקודת היהדות" לאמונה בה' ומסירות לקונו עד כדי מסירות נפש - אזי לא תוכל שום טומאה לנגוע שם ולטמאו ח"ו, שהרי "מחובר" אינו מקבל טומאה לעולם.

(ני"פ לקומי שיחות חכ"ז עמ' 74 ואילך)

הוא על ידי שיהי' "מחובר" למקורו: מקור כל פעולותיו של האדם, הרי היא פנימיות נשמתו, שהיא "נקודת היהדות" שבכל יהודי, שהיא מקור אמונתו וכח המסירת נפש של כל יהודי, וב"נקודה" זו אי אפשר לשום טומאה לנגוע ולשנות ח"ו. וכאשר עבודתו "מחוברת"

הידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

חייב אדם לטהר עצמו ברגל

יפלפל בדברי המפרשים אי הוא מטעם חובת הקרבנות שמביא ברגל או לאו, ויבאר הנפקותות לדינא / יוכיח מפרש"י ביבמות דס"ל דלא הוי מטעם חובת הקרבנות, ויחדש דלדידי' הוא משום קדושת היום שצ"ל אכילה וכו' בטהרה

הכי שדי לקרא ארגל. וכן כתב הרמב"ם (בפס"ז מהלכות טומאת אוכלין (ה"י)) "כל ישראל מוזהרין להיות טהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים, וזה שנאמר בתורה ובנבלתם לא תגעו ברגל בלבד, אבל בשאר ימות השנה אין מוזהרין". וכיון שכן תקשה לך למה לי קרא מלטמא ברגל, הא בלאו הכי הא איכא עשה בכל א' מחובות הרגל וממילא כשמטמא את עצמו ברגל הוא מבטל כל מצוות עשה אלו, ואזהרה דובנבלתם לא תגעו ברגל דכל עצמן הוי מפני ביטול החובות הללו למה לי. . . אלא על כרחך אם אינו ענין לטומאה שברגל תנהו ענין לטומאה של קודם הרגל שלא יטמא בנבילה אע"ג דאכתי לא חל עליו חובת הרגל מפני ביטול חובת הרגל. עכ"ד.

ובאמת, כל מה דהוקשה לי' אזהרה

גרפינן בר"ה טז: א"ר יצחק חייב אדם לטהר את עצמו ברגל שנאמר (פרשתנו יא, ח) ובנבלתם לא תגעו. תניא נמי הכי, ובנבלתם לא תגעו, יכול יהו ישראל מוזהרין על מגע נבילה, ת"ל אמור אל הכהנים בני אהרן, בני אהרן מוזהרין בני ישראל אין מוזהרין, והלא דברים ק"ו ומה טומאה חמורה כהנים מוזהרין ישראלים אינן מוזהרין טומאה קלה לא כל שכן, אלא מה ת"ל ובנבלתם לא תגעו, ברגל.

ובטורי אבן על אתר: ודאי הא דמוקי לקרא ברגל, דאטו רגל רמיזא בקרא, ומאי שנא רגל משאר ימות השנה דמוקי לה ארגל, ובעל כרחך היינו טעמא משום דחובת הרגל הוא ראי' וחגיגה ושלמי שמחה שאי אפשר לקיימן בטומאה, משום

מאי שנא קרבן רגל משאר כל הקרבנות, הא חיוב זה להזהר מטומאה שייך בכל הקרבנות שישראל מביאין (ואוכלין מהם), ושוב יל"ע מהו שהאזהרה ד"ובנבלתם לא תגעו" הוגבלה רק ל"רגל". וגם את"ל שאזהרה מיוחדת זו באה רק בנוגע לקרבן שיש לו זמן קבוע - ברגל - משא"כ שאר קרבנות שאין להם זמן קבוע, שלכן אין בהם הציווי להזהר מטומאה (דמתי צריך להזהר?), אלא שהוא נכלל בדיני וחיובי הבאת הקרבן (שאיין להקריבו (ולאכלו) אלא כשהוא טהור) - הרי ישנם כמה וכמה קרבנות שיש להם זמן קבוע להקרבנם, כמו קרבן מצורע ביום השמיני לטהרתו, קרבנות יולדת הבאים לאחר ימי טוהר שלה. ואפילו אם נחלק שגם קרבנות אלו אין בהם זמן קבוע בימי השנה כמו בקרבן הרגל ולכן אין מתאים כ"כ להזהיר בהם - הרי עכ"פ שייך זה בקרבן פסח שבא בי"ד ניסן בין הערבים, לפני הרגל, שעליו להזהר מטומאה לפני זה בכדי שיוכל להקריב קרבנו. ולכן צ"ל דעל כרחין גם בקרבן פסח (ועאכו"כ שאר הקרבנות) לא מסתבר לאצרוכי אזהרה מיוחדת שלא להיטמא רק משום חיוב ביאת מקדש והקרכת קרבנות, לפי שהאדם מוזהר ע"ז כבר מצד עצם חיובים אלה (וכסברת הטורי אבן גופי' בקושייתו הנ"ל גבי דין הרגל). ואזהרת נבבלתם לא תגעו ברגל עלינו למצוא לה טעם אחר שאינו שייך בכל הקרבנות הנ"ל.

וּנְרָאָה לומר חידוש גדול בכל זה, דאכן משום הקושיות הנ"ל (דל' הש"ס הוא "ברגל" סתם, וגם מאי שנא משאר קרבנות) שי' רש"י היא דהחיוב לטהר עצמו ברגל הוא בכל המקומות, ואינו תלוי

למה לי הוא משום שנקט דטעם הדין הוא אך ורק כדי שיוכל להכנס למקדש ולהביא קרבנות, וכן תפס בספרו שאגת ארי' סי' סז. אבל עצם יסוד זה יש לעיין בו טובא, כי עפ"ז הסברא נותנת שאזהרה זו לא חלה על כל זמן הרגל, דהא אחרי שכבר נכנס לעזרה והביא עולת רא'י שוב אין עליו חיוב להזהר מטומאת מגע נבלה, ואילו פשטות לשון המימרא "ברגל" משמעו בכפ"י ימי הרגל. ועיין בזה בארוכה בשו"ת שאגת ארי' סי' סו ובצל"ח ביצה יז: שכבר נגעו בדבר.

אב"ט עוד יש להתמי' אם שייך להעמיס שיטה זו בלשון הש"ס דנקט דהחיוב הוא "ברגל" סתם, כי הנה לשיטה זו נמצא שאזהרה זו היא רק בזמן שביהמ"ק קיים ורק לאלו שנמצאים בא"י (בירושלים או בסמוך לה שיכולים לעלות לשם), עיי' בצל"ח שם דהסיק כן לשיטה זו. וצ"ע אי שפיר לפרש דמאמר ר"י שאמר "ברגל" בסתם, לא קאי בכל הזמנים ובכל המקומות. אכן בצל"ח שם ית. הסיק משום כן לדחות השיטה הנ"ל, שהרי בעל המימרא הי' אחר החורבן, ואמר החיוב בסתם כו', עיי"ש עוד מה שניסה לפלפל עפ"ז בדברי הרמב"ם, שאין כוונתו שטעם הדין הוא להיות מוכן לקרבנות כו', אלא זהו רק סימן ורא'י על איזה זמן נתכוונה תורה, דודאי נתכוונה לזמן שבו נכונים ישראל (בשנים כתיקונם) ליכנס במקדש (ובאמת עצ"ע להעמיס דבריו בל' הרמב"ם, ואכ"מ). ולגופם של דברים יש תמיהה רבה נוספת בשיטת השאג"א, דאי אמרינן דאזהרת הטומאה היא רק מפני החיוב דהבאת קרבן ברגל - צ"ע טובא

יב, טז. ספרא ורש"י אמור כג, לה. ועיי' ר"ה לב. חגיגה יח. שבועות יג. (ותוס') כריתות ז, ו. וא"כ ודאי דצ"ל אכ"ש בטהרה (עיי' במאירי בסוגיין שכתב הטעם שחייב אדם לטהר עצמו ברגל "לאכול חולין בטהרה").

ועיי"ע בלקו"ש חל"ב שמיני בארוכה, דרש"י על התורה כבר אזיל בשיטה זו, וזהו לפי שכן מתיישב טוב יותר על פי דרך רש"י, דרך הפשט, עיי"ש בארוכה.

ומשיטת רש"י זו יכולים לעלות כמה נפקותות בהלכה בהחייב לטהר עצמו ברגל (אלא שכנ"ל רש"י אינו פסקן, והכוונה היא לענינים בתחום ההלכה הטמונים בדרך הפשט; אבל לא שכן פסקינן להלכתא בדרך ההלכה):

דהנה לפי הטעם שהחייב לטהר עצמו ברגל הוא מפני הקרבנות שחייבים להביא, כתב השאג"א בסי' סו וכן בטורי אבן לר"ה שם, שמפני החיוב דעולת רא"י ושלמי חגיגה אינו מוזהר מלהטמא אלא בטומאה אריכתא של טומאת מת שהיא טומאת שבעה אבל בטומאת ערב כמו שרץ ונבילה לית לן בה ואפילו אם לא הביא עדיין עולת רא"י ושלמי חגיגה אם הוא עדיין קודם יום ז' של רגל מותר להטמאות כיון שיש עדיין שהות להטהר ולהביא אותן קודם שיצא הרגל דיש להן תשלומין כל שבעה, אבל משום שלמי שמחה שחייב לאכול אותן בכל ימות הרגל ואין לך יום מימי הרגל שאינו חייב בהם א"א לטמאות א"ע בכל ימות הרגל. ולפי זה נמצא (א) שהחייב לטהר עצמו הוא בכל שבעת ימי הרגל, גם בחוה"מ. (ב) בר"ה ויוהכ"פ שאין בהם חיוב עלי'

בזמן הבית משום קרבנותיו. דהנה איתא ביבמות כט: "אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמאת לו". ופרש"י "ולא מיטמאת, אינה צריכה להתעסק בו כו' כך שמעתי, ולי נראה ולא מיטמאה כגון ברגל שישראלים מוזהרים על הטומאה מובנבלתם לא תגעו" (ועד"ז הוא בתוס' סם). ומדבריו מובן שהזהירות מטומאה ברגל אינה משום הכניסה למקדש ועלי' לרגל והבאת עולת רא"י – שהרי נשים אינן מחוייבות בכ"ז, דהוי מ"ע שהזמ"ג; ועוד, דזה שהארוסה "לא מטמאת לו" הוא בפשטות שוה ל"ולא מטמא" שעל הארוס הכהן, והרי אזהרת טומאת מת שעל הכהן היא לא רק בארץ כ"א גם בחו"ל ואף שלא בזמן הבית. וא"כ מובן שגם זה שהארוסה "לא מטמאת לו" (מצד החיוב לטהר עצמו ברגל) היא גם בחו"ל ואף שלא בזמן הבית. וכן משמע בבית שמואל אה"ע סי' נ סק"י דס"ל שדברי רש"י קאי גם על זמן הזה.

ובאמת השאג"א, דסבר כנ"ל שהחייב להטהר הוא מפני הקרבנות – אזיל לשיטתו גם בענין זה, והכריח בסי' סו דרש"י ס"ל כדעת ר"ז דאשה חייבת בשלמי שמחה (ר"ה ו:), וגם נקט (בטורי אבן שם) כפי' הא' בפרש"י, כיון דלאביי דאמר בר"ה (שם) אשה בעלה משמחה ואין חיוב שמחה מוטל עלי' כלל ודאי א"צ לטהר א"ע ברגל. אבל לדידן א"צ לכ"ז וק"ל].

וביאור טעם חיוב טהרה לשי' רש"י י"ל דס"ל דטעם האיסור להיות טמא הוא משום קדושת היום, כי הנה קידוש היום הוא באכילה ושתי' וכסות (מכילתא ורש"י בא

לקראת שבת

יט

מקרא קודש אין חיוב בפשוטו של מקרא לטהר עצמו בחול המועד. (ב) מכיון שגם ראש השנה ויום הכפורים נקראו מקרא קודש בפרשת המועדות דפ' אמור, גם בהם יש החיוב לטהר עצמו ברגל. (ג) מכיון שזה קשור עם עצם קדושת היו"ט - הרי מובן שצ"ל כל זמן הרגל. וגם בזמן שאינו אוכל ושותה - הרי מצד החיוב דקדשהו (בכסות עדיין עליו להיות טהור כל היום. וראה גם רוקח הל' לולב סו"ס רכא. וראה גליוני הש"ס לר"ה שם.

לרגל והקרבת קרבנות לא חלה האזהרה ד"ובנבלתם לא תגעו". (ג) לאחרי שגמר להביא כל קרבנות החג (ביום ז') שוב אין עליו חיוב להיות טהור עד סוף החג (- יום הז') ממש.

אבל ע"פ פרש"י (שהחיוב לטהר עצמו ברגל שייך להחיוב ד"מקרא קודש", לקדשו באכילה ושתיה וכסות, היינו שקשור עם עצם קדושת היו"ט) מובן, אשר (א) מכיון שחול המועד לא נקרא

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

התעכבות הפועלת ישועות בנפש

ענין ההתעכבות בעבודת המוחין הוא לחזור במחשבת עיון הדבר שלמד הרבה פעמים ויודע אותו על נכון הנה חוזר זה ריבוי פעמים במחשבת עיונו עד שהמושכל הוא מאיר במוחו ממש

מדרגא לדרגא בסדר מסודר ולא בדרך דילוג

במענה על מכתבו, נהניתי מאת אשר כתב לי בפרטית מסדר עניניו בתפלה ובהנהגת עסקו, הכל באר היטב.

ומה שמתאונן על העדר הרגשת אור החסידות הנה הרב הקדוש הרב משה אלשיך זצוק"ל כותב כי הצלחת הלימוד לא ליום ולא ליומים כ"א דורש זמן מרובה, הרי דגם הבנת הלימוד של השכלה והשגתה דורש זמן מרובה, ומכל שכן הרגשת ההשכלה, (כמבואר באחד השיחות בהפלאות ענין ההרגש הניק' 'פילין', על ענין ההבנה), שדורש זמן מרובה, דכל זה - הרגשת ההשכלה - הוא בכלל השכלה, לא כן הרגשת אור החסידות דזה יוצא מגדר ההבנה בכלל והוא ענין נפלא ונשגב [ב]מאד, אשר לזה דרוש עבודה פנימית.

העובד את השי"ת באמת ובאמונה צריך להיות שם ארחותיו לילך מדרגא לדרגא בסדר מסודר ולא בדרך דילוג, ואם היותה דרך ארוכה, אבל היא הקצרה והנכונה להגיע בעזרתו ית' אל האמת הגמור.

יום ליום יביע גילוי חדש בהבנת הענינים

אחד מדרכי העבודה היא ההתעכבות בענין אחד משך זמן נכון, דבענין עבודת הלב

לקראת שבת

כא

בתיקון המדות הנה ודאי שעיקר הוא ההתעכבות להתעכב עצמו בענין אחד משך זמן עד אשר יפעול ישועות בנפשו ע"י עבודתו בתפלה בתיקון המדה ההיא ששוקד בה תחלה ברגילות להרגיל עצמו בזה, עד אשר נחקק אצלו במוחלט.

וכן הוא גם בעבודת המוחין הנה ענין ההתעכבות מביא תועלת בלתי משוער בתוצאות טובות מופלגות בערכן, וענין ההתעכבות הוא לחזור במחשבת עיון הדבר שלמד הרבה פעמים ויודע אותו על נכון הנה חזור זה ריבוי פעמים במחשבת עיונו עד שהמושכל ההוא מאיר במוחו ממש.

וקובץ על יד מידי יום ביומו ללמוד בעיון אדעתא דנפשי, לתקן נפשו הנה יום ליום יביע גילוי חדש בהבנת הענינים, אבל אין זה הבנה שכלית בלבד אלא גילוי אור, דהנה בשכל יש ג"כ גוף ונפש דגופו של השכל הוא שכל מצויר במה שהוא, המושכל ההוא, ונפשו של השכל הוא אור השכל וחיותו.

אמנם אור וחיות זה נפש מוגבל המח' ומאיר בגופו של השכל ההוא בדוגמת דבר כמו הנפש המתלבש בגוף להחיותו, שהוא מוגבל בהצטיירות הגוף ההוא ולכן במי שהוא פסח או עור ר"ל הנה הגם שהנפש הוא שלם מ"מ הכחות דהילוך וראי' מאחר שחסרים הכלים גם האור מתעלם, הרי שהנפש מוגבל כפי ציור הגוף.

וכן הוא באור וחיות השכל שהוא מוגבל בציורו כפי שגופו של השכל, אבל יש אור וחיות שכלי שהוא בלתי מוגבל בהצטיירות מושכל פרטי, אלא הוא אור המאיר בכל דבר השכלה והבנה, וענין התגלותו בא ע"י ההתעכבות בעבודת המוח כמ"ש במ"א בארוכה.

ישקוד בלימוד ובעבודה שבלב בתיקון המדות ולהרבות בלמוד ודבור בעניני חסידות עם זולתו, והשי"ת יהי' בעזרו להיות פנימי, ירא שמים חסיד ולמדן.

(אגרות קודש ח"ג ע' תכ-תכב)

הוספה

מכתבי עצות והדרכות
בעבודת השי"ת ובחיי היום יום

פרשת שבמיני

מעט קדושה מלמטה

אדם המשתדל אפילו מעט מלמטה זוכה לריבוי ברכה וקדושה מלמעלה; על האדם רק להושיט אצבע קטנה ולפתוח חודה של מחט ומלמעלה יפתחו לו כפתחו של אולם

וְהִתְקַדְּשֶׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים

אדם מקדש עצמו מעט - מקדשין אותו הרבה; מלמטה - מקדשין אותו מלמעלה; בעולם הזה - מקדשין אותו לעולם הבא (שמיני י"א, מד. יומא ל"ט, ב)

עזר מלמעלה מעבר ליכולת האדם המשתדל בעבודת עצמו

...האדם (וכן כל פרטי הבריאה) נברא באופן שיעלה משליבה לשליבה בסולם השלימות, ונצטווה להשתדל בזה. . וכשיתקרב אל שלימותו עד כמה שהוא ביכולתו בעבודת עצמו, אז עוזרים לו מלמעלה גם ביותר מיכולתו.

ונרמז במאמר רז"ל (יומא ל"ט, א) אדם מקדש עצמו מעט, מלמטה בעולם הזה, מקדשין אותו הרבה, מלמעלה, בעולם הבא.

- ובלשון הזהר¹ על-פי ביאור תורת חסידות חב"ד²: אתערותא דלעילא המעוררת את האתערותא דלתתא, אתערותא דלתתא, אתערותא דלעילא הבאה אחרי האתערותא דלתתא.

(אגרות קודש ח"ב ע' 10)

באמצעות הנקב יוכל למשוך את החוט של תורה ומצוות

. . . ידוע מה שחז"ל אמרו לנו, שה' יתברך רוצה שהאדם יעשה לפי אפשרויותיו לכל הפחות, ואז ה' יתברך נותן הרבה מאוד, לפי הכוח שלו, אבל את המעט הזה יש לעשות לבד.

הביטוי של חז"ל³ על כך הוא, שהקב"ה אומר לישראל, פתחו לי כחודה של

(1) ח"א פח, א. קסד. ובכ"מ.

(2) ראה לקו"ת במדבר מו, א. שה"ש כד, א. ועוד.

(3) בנוגע למקור מאמר רז"ל זה מובא בלקוטי שיחות ח"א עמ' 191 הע' 17: לעת עתה צריך עיון מקומו.

מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם, היינו שיפתחו רק כפתח שעושה חוד - קצה - של מחט, ואני - הקדוש ברוך הוא - אפתח לכם פתח כפתח שערי האולם, שהי' בבית המקדש.

הביטויים של חז"ל הם מאוד מדויקים ומדודים. תפקיד חודה של מחט אינו רק עשיית נקב בו יוכל החוט לעבור, אלא הכוונה בזה היא, שהחוט יחבר שני דברים להיות אחד. כך גם בתעודת האדם לעשות נקב קטן - זאת אומרת לשים את תאוותיו ורצונותיו הצידה, כדי שעל-ידי זה נקב זה יוכל למשוך את החוט של תורה ומצוות, שבזה מקשר יהודי גשמיות עם רוחניות, ועל ידי זה נותן ה' יתברך ליהודי ברכה והצלחה גם בעניניו הגשמיים.

וה' יתברך יעזור לו שיקבל על עצמו לקיים מאמר זה כנזכר לעיל, ויקויים בו פתגם רבנו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך⁴, שה' יתברך נותן ליהודים גשמיות והם עושים מגשמיות רוחניות, ושיהי' זה בהרחבה.

(תרגום מאגרות קודש ח"ז ע' קכו - אגרות קודש מתורגמות ח"ב ע' 21)

הברכה והצלחה מהקב"ה פתוחה תמיד כפתחו של אולם

קבלתי את מכתביו ... וה' יתברך יזכהו ויצליחו, שלאחר ההתחלה הטובה יוכל להמשיך את הענין הלאה כפי שדיברנו בעת היותו כאן.

יודוע מאמר רבותינו ז"ל, שבשעה שאדם פותח את לבו להקדוש ברוך הוא אפילו כחודו של מחט, פותח הקדוש ברוך הוא את הדרכים של ברכה והצלחה כפתחו של אולם שהי' בבית המקדש. ומבואר עוד בחסידות ענין פתחו של אולם, שכן לכל הפתחים בבית המקדש היו דלתות, במילא הן היו לפעמים פתוחות ולפעמים סגורות, אבל לכניסה לאולם לא היתה דלת, והיא היתה תמיד פתוחה לאלו שכבר עמדו בעזרה. וזוהי ההבטחה מהקדוש ברוך הוא, שכאשר עושים התחלה אפילו כחודו של מחט, הברכה והצלחה מהקדוש ברוך הוא פתוחה תמיד כפתחו של אולם.

(תרגום מאגרות קודש ח"ט ע' רמא - אגרות קודש מתורגמות ח"ב ע' 136)

במענה על מכתבו . . הנה יהי רצון מה' יתברך שלעתים תכופות יבשר טוב הן

- בלקוטי תורה קרח (נה, א) מביא גירסא אחרת בשיר השירים רבה על פסוק אני ישנה, בילקוט שמעוני שם, בזהר ח"ג צה, א. ומסיים: ובמ"א אמרו ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. ומפרש גירסא זו דוקא. - וראה ג"כ פסיקתא רבתי פט"ו. פסיקתא דר"כ פרשת החודש.

(4) ראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ח"ב ע' רסה.

בענינים הכללים והן בענינים הפרטים, ובפרט בהנוגע להתועדות אודותם כותב במכתבו שיערכו עם התלמידות ובשבילן.

וכבר ידוע פסק רז"ל⁵ שגדולה לגימה שמקרבת. וכשפותחים בה על-ידי תעמולה מתאימה - באיש ובאשה הישראלית כחודה של מחט - פותח הקדוש ברוך הוא כפתחו של אולם. וכמבואר בדא"ח⁶ הדיוק בזה, שלאולם לא היו דלתות, ובמילא הי' תמיד פתוח, ובלבד שישתדלו להכנס לעזרה, והרי בין גם עזרת ישראל וכהנים לא היתה מחיצה מפסקת אף שצריכים היו לעלות במעלות מזו לזו, והנמשל מובן.

(היכל מנחם ח"ב ע' קלט)

חודו של מחט "של מטה", פתחו של אולם "של מעלה"

...ויהי רצון שגם בזה יקויים שפתיחה כחודו של מחט מלמטה (שיש לפרש בזה שגם בערך הלמטה הוא כחודה של מחט) תפתח על-ידי זה מלמעלה כפתחו של אולם (שיש לומר בזה שגם בערך של מעלה הוא פתחו של אולם)...

(אגרות קודש ח"ט ע' עו)

מעט מלמטה - קל חומר הרבה, "מעט" בערך ה"מקדשין אותו מלמעלה"

...השם יתברך יצליחו הוא וחבריו לדעה ושותפיו בעבודה בהצלחה מרובה. חז"ל אומרים: אדם מקדש עצמו (אפילו) מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה, על אחת כמה וכמה כשיש הרבה מלמטה, ומעלין בקדש.

(אגרות קודש המתורגמות ח"ג ע' 75)

ויהי רצון שיקויים בכל אחד ואחת מאמר חכמינו ז"ל⁷: אדם מקדש עצמו מעט למטה - וידוע הפירוש בזה, שכל כמה שיתקדש, כיון שהוא נברא ומוגבל, הרי זה תמיד "מעט" לפי ערך למעלה - מקדשין אותו הרבה מלמעלה.

(אגרות קודש חכ"ח ע' סה)

(5) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

(6) ראה לקוטי תורה שה"ש לה, ג. וראה ספר הערכים חב"ד ע' אולם שבמקדש.

(7) יומא לט, א.

ויהי רצון שילמוד בהתמדה ושקידה תורת הנגלה והחסידות ובהוראת חז"ל⁸ הלימוד יביא לידי מעשה קיום המצות בהידור, והובטחנו אדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה.

ולאמיתתו של ענין, הרי ככל שלא יקדש אדם עצמו מלמטה, הרי זה מעט בערך ה"מקדשין אותו מלמעלה".

(אגרות קודש חכ"ג ע' כט)

אצבע קטנה וחודה של מחט להטבת מצב בית הכנסת

והנה ברור שענין הרחמים רבים ישנו, וכפי שאנו אומרים בתפילה בכל יום, ברחמין הרבים רחם עלינו, צריך רק לחזק את הצנור והכלים כדי לקלוט אותם בענינים של פועל כאן למטה, ומה כלי טוב יותר מבית הכנסת בו לומדים תורה, המאחד תורה ותפילה, נמצא שהדבר תלוי רק בעסקנים של בית הכנסת ומדרש שהם מצידם יעשו מעט ואז הענין יהי' בסדר.

ועל דרך כפי שמסופר בתחילת מדרש שיר השירים וקהלת, בנוגע להעלאת אבן גדולה לבית המקדש, שלא היתה באפשרי שאדם אחד יביא אותה, ובכל זאת נדרש מהאדם שהוא יסייע באצבע אחת, והשאר כבר נעשה מלמעלה על-ידי מלאכיו עושי דברו⁹, ועל דרך זה הוא בכל מקום ובכל זמן, גם אם זה נעשה על-ידי לבוש אחר, וכידוע שמלאך לא מוכרח להיות דוקא דבר שבא עם שתי כנפיים לבנות, אלא יכול להיות גם מלאך - כמשמעו, שליח, והרבה שלוחים למקום. ובפרט בענין טוב שזכות הרבים תלוי בו. ומכיון שזכה להיות מראשי העסקנים בבית הכנסת והמדרש זה - הרי ודאי שלא רק שהוא עצמו יעשה בזה, אלא גם ישתדל שכל אלו שיכולים לעשות בזה, יעשו, והשם יתברך יצליחו.

(תרגום מאגרות קודש חט"ו ע' שע, אגרות קודש המתורגמות ח"ב ע' 407)

בקורת רוח קבלתי את מכתבו . . בו כותב באופן יחסי בפרטיות, אודות המצב של בית הכנסת . . ואף שבפרטים אחדים עדיין צריך תיקון ככתבו, אך אנו יודעים הבטחת השם יתברך, פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח לך כפתחו של אולם, וכאשר הגבאי והמתפללים ישתדלו מצידם, בטח יתן להם השם יתברך הצלחה, ובפרט שעל כל יהודי נאמר¹⁰: ונפש השנית בישראל היא חלק

8) ראה קידושין מ, ב.

9) ע"פ תהלים קג, כ.

10) ראה תניא פ"ב.

אלקה ממעל ממש, שלשון הכתוב (איוב לא, ב) הוא חלק אלקה ממעל, ורבנו הזקן מוסיף את המלה ממש, שזה יומשך בפועל ממש, לא רק במחשבה ודבור אלא במעשה בחיי היום יום, ובכל הענינים אודותם כותב בראשי תיבות.

וכפי שכתוב בספרים ורבנו הזקן הכניס זאת בסידור שההקדמה לתפילה היא ואהבת לרעך כמוך¹¹, הרי כאשר הגבאי מביט על המתפללים עם הקדמה זו והמתפללים מביטים על הגבאי לפי הקדמה הנ"ל, הרי זו דרך בטוחה שיהיה ברכנו אבינו (מפני ש) כולנו כאחד¹², וכפי שמרומז בתניא פרק ל"ב, ושכן יהי', דוקא כפי שמסיים שם באור פניך, שהכוונה בזה היא שדורשים הארת פנים מאחד לשני, שהרי כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם¹³.

(תרגום מאגרות קודש ח"י ע' עז, אגרות קודש המתורגמות ח"ב ע' 4-153)

אצבע קטנה - הצלחה מופלגה שלא שיערוה מראש

...לדאבוננו ולצערנו, אין מנצלים הברכה וההצלחה כי אם לעתים ולפרקים ובמדה קטנה באין ערוך, ולא מפני סיבות חשובות על כל פנים בעיני שכל האנושי, אלא - או מפני ששקועים בענינים דבערך דנזיד עדשים ושוכחים על הבכורה, או מפני ענינים של פירוד לבבות, ועל-פי הסיסמא¹⁴ גם לי גם לך לא יהי'. ובינתים יום נכנס יום יוצא¹⁵ כו' וכו',

וההוכחה על אמיתת כל הנ"ל הוא - שבכל מקום שעשו על כל פנים באצבע קטנה (על-פי לשון המדרש קהלת רבה בתחלתו) נראית הצלחה מופלגה שלא שיערוה מראש, עד שנתקיים, במקרים רבים גם מה שכתוב¹⁶ ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו.

(אגרות קודש ח"ב ע' נג)

רק לפתוח הקופסא

במענה על מכתבו... לאחרי כל החשבונות, חשבונו של עולם וכו' הנה סוף

(11) ויקרא יט, יח.

(12) נוסח ברכת שים שלום.

(13) משלי כו, יט.

(14) ראה מלכים א ג, כו.

(15) ע"פ ירושלמי ברכות א, א.

(16) משלי טז, ז.

סוף מסיים במכתבו בהנוגע לשכירות ושהוא בעל חוב בדולרים וכו'. ! והאומנם גם לדעתו יש להרעיש עולמות על ענינים כאלו?

ובפרט שבהשתדלות קצת יסלק החוב שלו בגשמיות ובהשתדלות קצת יותר בידו לסלק גם החוב שלו ברוחניות [שהרי כשאדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה], ואם כן הכל כמונח בקופסא, ורק שצריך הוא לפתוח הקופסא, ומספיק פתח כחודו של מחט ואז יפתח ה' יתברך כפתחו של אולם.

(אגרות קודש ח"ח ע' קלה)

מקדש עצמו מעט מלמטה - מהות קדושה זו ע"פ תורת החסידות

מאשר הנני קבלת מכתבו ממוצאי שבת קודש נחמו, ונהניתי ממה שכותב שהיו שבועות של 'ופרצת'¹⁷,

וכיון שמבואר בכמה מקומות ובתורת החסידות באר היטב¹⁸, איך ששבוע כולל כל הזמנים, מריש שית אלפי שנין דהוה עלמא עד סופו, שלכן אומרים (תמיד בתחלת השבוע) היום יום ראשון וכו', הנה יתפשט ה'ופרצת' דשבועות האמור על כל השבועות שלאחרי זה, וגם הובטחנו, כשאדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה על אחת כמה וכמה באם מקדשין עצמן יותר ממעט, וק"ל.

והרי ענין קדושה על-פי תורת החסידות, הוא לא להתבודד במדבריות ולהיות שקוע בענינים ש"לפני הצמצום"¹⁹ מבלי להרגיש את הנעשה למטה מעשרה טפחים, אלא כסיפור הידוע ששמענוהו מכבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר²⁰, שאדמו"ר הזקן הטיף מוסר לזה איך שהי' שקוע בלימוד תורה באופן שמתוך כך לא הרגיש בבכי ילד קטן שנפל מעריסתו, וסיפורי נשיאינו הרי כל פרטיהם הרי הם הוראה, ומהסיפור בכל הפרטים מובן שהלימוד והבכך [=מסקנה מעשית] מזה גם כן מדויק בכל הפרטים, זאת אומרת שאפילו אלו שהם בבחי' תינוק,

(17) פעולות בהפצת יהדות. המו"ל.

(18) ראה תורת מנחם ח"ח ע' 328.

(19) דרגה נעלית ביותר בקדושה, בהשאלה לנדוד - התעסקות בעניני קדושה נעלים תמורת העיסוק הנדרש בעולם המעשה. המו"ל.

(20) ראה באריכות לעיל ע' קסג ואילך.

עד שגם בשכיבתם ושינתם ניכר בהם החילוק, מוטלים הם בעריסה ולא במטה סתם, והנפילה היא בהיותם בלאו הכי בשינה, ומאידיך גיסא, הרי הלומד למד בהתמדה ושקידה ובהעמקה עד שלא הגיע לחוש השמיעה שלו כל ענין הבכי של התינוק בכל זה הנה נשמה חדשה דאצילות, מורה הוראה גם לו, שלא זו הדרך שלא להרגיש בענין הכי נמוך בעולם הכי נמוך הוא עולם העשי', והלימוד מזה, ללמוד ולעשות, הרי מבואר הוא.

בברכה לבשורות טובות בכל אותן הענינים אודותם כותב במכתבו ענינים הכללים ובענינים הפרטים.

(אגרות קודש ח"ח ע' תצה)

